

non intendit principaliter, nisi delectationem aliquam, vel commoditatem temporalem in tali actu inventam; ergo non est cogendus ad faciendum illum actum ex aliquo fine honesto, cum hoc fuerit extra intentionem principalem ejus.

9. Addo denique s^epe actum indifferentem esse talem, ut vix possit habere finem honestum voto proportionatum, nisi valde remote, et interpositis multis aliis mediis, vel actibus, ad quos vovens nulla ratione voluit se obligare, et tunc res est per se clara. At vero quando actus seu objectum indifferentes potest immediate conferre ad honestum finem voto proportionatum, tunc consulenda est intentio votantis, quod in his casibus moralibus s^epe necessarium est; ut, verbi gratia, votum de non ludendo cum Petro, in eo, qui habet animum ludendi cum Paulo, et cum aliis, communiter censemur invalidum, quia illa circumstantia personae censemur indifferentes, atque adeo impertinens; at vero si vovens id fecisset, quia Petrus frequentius ad ludendum illum provocat, vel quia est illi occasio rixandi aut jurandi, tunc votum esset validum, quia jam illud objectum non est indifferentes, sed honestum. Similiter si quis voveret non ingredi talem domum, in qua habet peccandi occasionem, quamvis haberet animum ingrediendi alias, in quibus habet similes occasions, votum esset validum, si revera fieret intuitu tollendi talem occasionem, quia non so-

lum omnino tollere occasiones peccandi, sed etiam illas minuere tollendo unam, honestum est. Et ad hunc modum judicandum est de similibus objectis, quae videntur indifferentia. Denique in hujusmodi votis de indifferentibus actibus propter honestos fines considerandum est, quamvis a principio obligent existente fine, illo tamen cessante, cessare etiam obligationem voti ex defectu materie; ut in exemplo posito de voto non ingrediendi domum, ubi erat occasio peccandi, si a tali domo auferatur talis occasio, cessat obligatio non ingrediendi talem domum, quia jam res est prorsus inutilis, ut Navarrus reete notavit, et est commune.

10. *Votum factum contra prius votum, juramentum vel promissionem, esse nullum. — Instantia. — Solutio.* — Quarto, ex dictis infero, votum factum contra prius votum, juramentum, vel contra priorem promissionem, esse nullum, quia versatur circa materiam pravam et indebitam, nisi in priori juramento intelligatur excepta. De hac assertione late

iximus tractando de juramento , et ideo hic reviter illam perstringimus . Prima ergo pars e voto posteriori repugnante priori clara est , quia si prius votum fuit validum , necesse est t posterius sit nullum , tum ratione prioris , cum etiam ratione indebitæ materiæ . Quia si prius votum est validum , est de meliori bono ; ergo si posterius votum priori opponitur , erit e materia opposita meliori bono ; ergo ex uno capite esset nullum , etiam si illud melius unum non fuisset antea promissum , juxta ea que inferius dicemus . Si autem prius votum validum non fuit , posterius non erit contrarium vero voto . Dices aliquando posse contingere ut prius votum sit validum , et nihilominus posterius votum contrarium valeat ; et si promisi dare totam eleemosynam Petro , et postea voveam dare Paulo , posterius votum est priori contrarium , quia per illud voveo virtute non dare Petro , et tamen saepe obligatus sum postea dare Paulo , posterius votum quia votum per se respicit cultum et beneplacitum Dei , et respectu illius non est contrarium ; vel dare illam eleemosynam Paulo , est minus bonum , et sic posterius votum non obligat ; vel est aequale , et sic etiam non obligat , vel ad summum tanquam idem putatur respectu Dei , juxta varias opiniones , de quibus infra libro sexto .

11. Probatur assertio in juramento. — Objectio. — Solutio. — Atque hinc facile probatur altera pars, quae intelligitur de juramento promissorio homini facto; nam si cadat super promissionem factam Deo, eadem ratio de illo est quae de voto jurato; supponitur etiam esse juramentum validum, alias pro nihilo reputatur, neque erit vera contrarietas. Denique vermo est, quando votum est contrarium juramento, quia si fiat in favorem ejus, ut voven- do Deo implere tale juramentum, vel dare tali personae eleemosynam, clarum est utrumque esse validum, quia se juvant. Sic ergo clara est ratio hujus partis, quia juramentum obligat ad sui observationem; ergo votum non potest obligare ad transgressionem ejus, alias obligaret ad malum; ergo tale votum est de materia prava et incapaci. Dices: obligatio voti est major, et ita poterit expellere aliam, qua ablata, ita votum non obligabit ad malum. Respondetur votum superveniens non posse auferre praecedentem obligationem ex juramento ortam, sicut supra dicebamus de

obligatione præcepti positivi : nam fortior est obligatio præcepti divini ac naturalis, ex quo nascitur obligatio faciendi verum quod juratum est, et ideo votum superveniens juramento promissorio, et illi contrarium, est de re intrinsece mala ex suppositione juramenti, scilicet de violatione juramenti, ac proinde obligare non potest.

tem corollarii, et juxta dicta circa illam regulandus est, de quo iterum sermo redibit, cum de commutatione votorum agemus.

CAPUT V.

UTRUM ACTUS HONESTUS SUB CONDITIONE TURPI
POSSIT ESSE MATERIA VOTI?

1°. Probatur assertio in voto contrario priori promissioni. — Idemque probat hæc ratio de voto contrario priori promissioni humanae, etiam simplici, supposita ejus validitate et virtute ad obligandum, sive ex justitia, sive ex fidelitate, et sive sub culpa veniali, sive sub mortali. Quia talis promissio sufficit ut votum de materia illi contraria sit de re prava; et tale votum non tenet, nec Deo placet. Quia, ut dicitur Ecclesiast. 34, *immolantis ex iniquo oblatio est maculata*; et infra: *Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.* Sieut enim non placet Deo votum de aliena substantia, ita nec de re alteri promissa, quia per promissionem quodammodo alterius facta est; unde non potest illo invito Deo sancte offerri, ac proinde nec voveri.

1. Sensus questionis expenditur. — Ratio dubitandi. — Videri potest hæc quæstio concidere cum tractata in capite præcedenti; nam ibi dictum est, actum bonum ex objecto, promissum cum circumstantia prava, non esse materiam voti; conditio autem turpis videtur esse prava circumstantia. Sed nihilominus quæstio est valde diversa: nam ibi actum est, quando circumstantia prava est quasi pars materiæ promissæ, quia promittitur ut circumstantia ponenda in actu promisso per votum, quando executioni mandatur ad votum impleendum; hic autem non de hoc agimus, sed de conditione turpi postulata a voente ad ipsam voti obligationem. Hæc enim conditio non est futura circumstantia operis promissi per votum, unde per se non reddit illud mora-

13. An qui promittit sponsalia, castitatem vel religionem vovere possit. — Hinc vero statim occurrit difficultas, an qui sponsalia contraxit seu promisit, possit castitatem vovere, vel religionem; vel an is, qui promisit pauperi eleemosynam, possit vovere illam dare Ecclesiæ, vel in aliud pium opus. Sed non possumus hic ad hæc particularia descendere, infra enim tractando de voti obligatione et commutatione, commodius tractabuntur. Propter casus vero illos de voto castitatis aut religionis addimus limitationem, *nisi in priori juramento intelligatur aliqua materia excepta*; tunc enim non fit contra juramentum, cum materia illa non fuerit sub illo comprehensa. Talis autem fortasse intelligenda est esse castitas vel religio in promissionibus humanis, quæ illis repugnare videntur, ut suis locis videbimus. Si autem materia excepta non est formaliter aut virtute, procedit regula generalis, ut prævaleat prior promissio facta homini, ut dictum est. Unde qui promisit pauperi eleemosynam, si illi directe et proprie promisit, non potest de tali pecunia postea contrarium votum facere: si tamen non homini, sed Deo promisisset, etiamsi redundaret promissio in utilitatem pauperis, casus non comprehenditur sub hac parte, quia illa non est promissio humana, sed votum, et ita pertinebit ad primam par-

liter malum. Et hinc potest sumi ratio dubitandi, quia, non obstante illa conditione, actus promissus est bonus, et potest bene fieri impletendo promissionem; ergo non est cur non sit conveniens materia voti; nam quod vovens nolit se obligare, nisi existente tali conditione, erit defectus in modo vovendi, non in materia voti. Explicatur primo in promissione humana; nam si quis ingrediens iniquum duelum cum inimico promittat alicui centum si vineat, vel si promittat feminæ, si secum fornicetur, illam ducturum, nihilominus promissio est valida, quia, licet conditio sit turpis, non est circumstantia actus promissi, sed poterit sine peccato impleri; ergo conditio turpis non reddit turpem materiam; ergo ex hac parte non annullat votum erga Deum, nec apparet alia ratio invaliditatis talis voti. Confirmatur secundo, quia si votum fiat sub conditione indifferente, aut mere contingente ac temporali, validum est, ut si quis dicat: Ego voveo ingredi religionem, si illa nupserit, aut mortua fuerit; vel promitto centum dare hospitali, si navis venerit, etc. Ergo etiam si sit turpis conditio, eum apponatur tantum ad suspendendum consensum, illa posita consensus transibit in absolutum, et obligabit circa materiam alias bonam, quæ potest bene fieri.

2. Varii modi apponendi conditiones in votis.

— Ut decidatur quæstio, quia multa involvit, distinguere oportet varios modos quibus conditio similis potest apponi. Primo enim potest adhiberi in odium ejus (ut sic dicam), et tunc votum est poenale, fitque ad coerendum hominem ab actu turpi, ut cum quis promittit dare eleemosynam si male luserit, vel si juraverit, aut si fornicatus fuerit. Secundo, potest votum fieri sub conditione boni effectus præsupponens actum turpem, qui per se non intenditur in conditione, sed supponitur, ut si quis promittat Deo aliquid, si filius sibi ex matre nascatur. Tertio, fieri potest Deo promissio per modum impetrationis, ut Si me de inimico vindicavero, faciam eleemosynam. Quarto, fieri potest per modum gratiarum actionis, ut qui votet missam, quia potitus est uxore aliena. Quamvis enim hoc modo non sit conditio propria, sed causa, quia jam supponitur eventus, nihilominus potest sub eadem ratione spectari, vel pendere in futurum, et ideo hic etiam consideranda est. Quinto, fieri potest sub ratione puræ conditionis, solum quia nolo obligari nunc absolute, sed post tam eventum, vel quia tunc ero magis dispositus et expeditus, vel propter aliam communitatem, vel rationem humanam, ad quam est impertinens quod conditio turpis sit vel honesta. Ut si meretrix promittat eleemosynam facere, si superflua habeat, non intentione obtinendi a Deo multas occasiones turpis luci, sed tantum quia sine abundantibus facultatibus non vult obligari, et cum illis vult.

3. *Prima assertio: votum sub conditione turpis actus ad se puniendum, et vitandum illum, validum et conveniens est.* — Dico ergo primo: votum cum conditione turpis actus ad puniendum et vitandum illum, non solum est validum, et de convenienti materia, sed etiam recte et honeste fit. Est res communis et clara, quia quod directe promittitur est bonum, ut supponitur, et finis vovendi etiam est bonus, scilicet, vitare actum turpem, unde ex hac parte bene fit votum. Item etiam actus promissus ordinatur ad finem bonum, scilicet, ad vindictam actus turpis, si committatur, et ideo recte etiam promittitur sub conditione, quia materia vindictæ non poterat promitti absolute, nec vindicta per se intendi, sed tantum ex suppositione actus mali. Et quamvis actus bonus sic promissus posset etiam promitti sine respectu vindictæ, tamen vovens ad hoc non tenebatur; potest ergo honeste promittere, ut voluerit, dummodo finem bonum intendat, et malam circumstantiam non apponat; hic au-

tem nulla intervenit. Denique votum illud est de materia quasi disjuncta sub quodam ordine, scilicet, vel vitabo tale peccatum, vel, si in hoc deficiam, faciam talum actum bonum; utraque autem pars hujus disjunctivæ bona est, ut constat, et ordo etiam est voluntarius, et non malus. Et ita in hac parte nulla est difficultas. Quomodo autem tale votum obliget, et quomodo dispensari possit, infra suis locis dicemus.

4. *Secunda assertio: votum factum pro effectu bono, qui ex actu turpi sequi potest, validum est.* — *Ratio assertionis.* — Dico secundo: votum factum pro effectu bono, qui ex actu turpi sequi potest, supponendo tantum actum turpem, et non ordinando ullo modo promissionem voti ad ipsum actum turpem, validum est, et materia illa non est inepta ad votum. Est communis sententia; tenet Cajet., verb. *Votum*, et art. 2, ubi Aragon., et reliqui; et Soto, d. art. 3; Navar., c. 12, num. 31 et 32; Angles, quæst. de Voto, art. 1, difficul. 44. Ratio est, quia in tali voto non est per se ordo ad actum turpem, sed illo supposito, est ordo ad effectum ejus, qui bonus est; ergo tale votum neque in se, neque in materia, habet circumstantiam malam. Antecedens quoad utramque partem supponitur ex casu, quia qui sic votet, non intendit Deum facere auctorem suæ iniquæ actionis, neque vult per votum obtainere auxilium ad illam, sed cum alias supponat se facturum talum actionem, cupit obtainere a Deo, ut ex illo turpi facto tale bonum eliciat.

5. *Votum factum pro bono temporali obtinendo validum est, si voti materia sit capax.* — Jam ergo probatur consequentia, quia in illo effectu duo considerari possunt: unum, quod temporale est, aliud, quod ex turpi actione procedit; neutrum autem horum est contra honestatem voti; ergo. Probatur prima pars minoris; nam votum factum pro temporali bono obtinendo validum est, si alias votum sit de congrua materia, ut tradunt omnes. Cujus ratio est, quia ille finis non reddit malum actum promissum, quia non est finis ejus. Sentit autem Richard., in 4, dist. 38, art. 1, q. 2, votum sic factum peccaminose fieri, quia malum est, spiritualem actum vovendi ordinare ad temporalem finem, et nihilominus ait obligare, quia materia ejus bona est, et ex illo fine non accipit malitiam aliquam. Dico tamen etiam votum ipsum non necessario male fieri propter tamē finem, quia finis ille non est malus, sed indifferens, et potest honeste intendi vel ordinari ad honestum finem; et tunc

ordinare votum ad illum finem temporalem non est malum, neque ordinare spirituale ad temporale malum est, quando in temporali non sistitur tanquam in ultimo fine, ut in tractatu de Oratione explicatum est. Ex hoc ergo capite votum illud non est malum, quod pro omnibus aliis casibus tractandis notandum est.

6. Altera pars minoris, videlicet, non obstat quod illud temporale bonum ex actione turpi proventur sit, probatur, quia non propterea procuratur actio turpis, sed supponitur, et effectus non sequitur ex illa ut turpis est, sed ut actio naturalis et materialis est; et hoc modo ex malis bonum elicere non est malum, imo est maxime consentaneum divinæ bonitati ac sapientiæ; ergo. Et confirmatur, nam si quis post patratam fornicationem oret Deum pro felici partu, et pro filio aliquid voteat, ut, si vir fuerit, etc., tunc sine dubio votum est validum, quia est ad obtainendum quoddam beneficium temporale, quod jam non pendet ex aliqua turpitudine; ergo idem erit, etiamsi ante patratum scelus fiat, quia fit ex illa suppositione, ac si jam præcessisset, redditque hunc sensum: Si postquam ego hoc fecero, Deus ex illo tale bonum eliceret, etc. Et ita solvitur facile objectio quæ fieri posset, quia tale votum, emissum ante turpe factum, videtur includere factum ipsum, quia necessarium est ad tamē effectum, et nondum extitit. Respondet autem non includere, sed supponere illud in forma et intentione vovendi; est enim quasi conditionatum: Si hoc fecerim, peto ut bonum exitum habeat; sieut possum postulare, Si peccavero, peto, ut det mihi Deus penitentiæ locum, vel, Peto ut Deus bene utatur meo lapsu ad majus aliquid bonum. Sed hoc magis urgebitur et declarabitur in sequenti punto.

7. *Tertia assertio: votum factum ad obtinendum auxilium pro malo seu turpi facto nullum est.* — Dico tertio: votum emissum ad obtainendum auxilium pro malo seu turpi facto nullum est, propter materiam turpem et iniquam. Est communis sententia. Tenet Cajet., in Sum., ver. *Votum*, et d. art. 2, ubi Soto, et alii moderni; Sylvest., verb. *Votum*, quæst. 2, ubi refert alios; Navar., c. 12, n. 30 et 43; Richard. autem, in 4, d. 38, art. 1, quæstione prima, citari solet pro hac sententia, et pro contraria parte; ille tamen solum generatim dicit, quando aliquid promittitur propter malum finem, votum esse nullum, in quo huic sententiae favet. Et apertius in solutione ad primum, dum ait, hominem non

posse consequi per Deum malum finem. Solet probari haec sententia, quia non solum est votum iniquum, quando finis malus apponitur, ut finis illius boni quod votetur, sed etiam quando est finis voti; quia tale votum est iniquum; ergo nullum. Sed nisi antecedens amplius explicetur, posterior consequentia non est bona, quia potest votum male fieri, et esse validum, quando ejus malitia solum consistit in hoc, quod ipsem actus promittendi propter malum finem fit, si aliqui res promissa bona permaneat, et nullam malitiam participet ex tali fine.

8. *Confirmatur assertio ratione, et explicatur.* — Ut ergo ratio sit firma, oportet ut ostendamus, in casu assertionis turpem actum non solum esse finem voti ex parte promissionis, sed etiam ex parte materiae, quæ Deo sub tali conditione promittitur. Hoc autem patet, quia sic vovens movetur non solum ad vovendum, sed etiam ad faciendam rem, quam promittit, ex affectu ad rem illam, quam a Deo obtinere intendit, ut ex re ipsa per se notum est; ergo ille finis non solum est causa promissionis, sed etiam rei promissæ. Cujus signum est, quia quando aliquid est finis solius promissionis, et non etiam rei promissæ, ex se non movet ad propositum faciendi rem quæ promittitur, sed solum ad promittendum, ut patet in eo, qui ex affectu ad honores vel divitias vult vovere castitatem. At vero in præsenti, turpis actus, propter quem obtainendum fit votum, non uteumque ad vovendum, sed maxime ad vovendum cum proposito faciendi móvet; nam quomodo existimet quis se obtenturum a Deo aliquid per promissionem, sine proposito faciendi rem promissam? Prius ergo movet ille finis ad tale opus faciendum, et deinde ad illud promittendum; ergo ille non tantum est finis promissionis, sed etiam rei promissæ.

9. *Prima objectio.* — Sed objicitur primo, quia ex vi talis voti homo non promittit facere postea tamē actum propter tamē finem; nam si actus promissus erat, verbi gratia, eleemosyna, licet quis postea illam non referat in turpem finem, sufficiet ad implendum votum; ergo relatio illius operis in tamē finem non est materia illius voti. Et confirmatur, quia illa conditio non est circumstantia operis promissi, sed pura conditio; ergo licet turpis sit, non facit actum promissum esse turpem.

10. *Prima solutio.* — *Secunda.* — Ad objectionem respondeo primo negando assumptionem, nam qui vovit aliquid facere in gratia-

rum actionem, tenetur id facere cum illo respectu; ergo qui vovit aliquid facere ad impe-trandum aliud, tenetur etiam illud facere sub illo respectu, si supponamus votum esse validum. Secundo et facilius, quamvis demus talia vota obligare ad talem actum, et non ad relationem in illum finem, neganda est illatio, quia satis est quod illud votum, ut sic factum ex intentione operantis, ordinet opus promisum ad talem finem, et illum maxime requirat;

soleat. Nam constat ex Scriptura, Deum saepe ita ordinare cursum rerum, ut injuste bellantes consequantur victoriam; imo saepe illis uti ut instrumentis ad vindictam de aliis su-mendam, quia, licet respectu aliorum homi-num juste se ab illis defendant, respectu Dei sunt peccatores, et vult illos punire per alios, etiamsi ipsi injuste agant. Unde Daniel. 4 di-eitur: *Tradidit in manu ejus* (scilicet Nabu-chod.) *Joakim regem Juda*; et cap. 2: *Ipse transfert regna*, etc. Et Judith. 16: *Dominus conterens bella*; ergo si quis ex hac fide gene-rali vovet Deo, ut sibi concedat victoriam eo modo quo potest sancte et juste, licet ipse vovens injuste agat, non vovet aliquid contra Dei honorem; ergo erit validum tale votum. Unde in hoc videtur esse magna differentia inter hominem et Deum. Nam promittere homini aliquid, ut me juvet in opere malo, est semper malum, quia homo non potest juvare ad malum, nisi male agendo; Deus autem vel permittendo, vel cooperando ut causa universalis, vel suo jure et universalis providen-tia utendo, potest sine pravitate ulla dare vic-toriam in bello injusto; ergo ita vovere illi non est malum.

11. *Fit satis confirmationi.*—Unde ad confirmationem negatur assumptum; nam (ut recte notavit Cajetanus) illa non est pura con-ditio in casu quem tractamus; non enim ne-gamus posse esse puram conditionem, ut pau-lo post videbimus. Sed dicimus in casu morali, de quo agimus, illam revera non esse puram conditionem, sed includere habitu-dinem causæ; quia ad hoc fit promissio, ut a Deo obtineatur turpis actus intentus. Quod plane constat, tum ex intentione voventis; tum quia alias nulla esset ratio vel occasio apponendi voto talem conditionem; nam di-cere apponi illo modo ex mero arbitrio volun-tatis sine alio titulo vel ratione, non est ve-rum, nec morale. Hæc ergo est tota deformi-tas illius voti, propter quam censemus illud non acceptari a Deo, et consequenter non esse validum. Unde si vel ab actione, vel re in-tenta separetur turpitudo, vel separetur in-tentio consequendi illam mediante re promis-sa, tunc non repugnat votum esse validum. Quomodo autem aut quando id possit con-tin gere, constabit respondendo ad alias objectio-nes, quæ in praesenti occurunt.

12. *Secunda objectio.*—Secundo ergo ob-jecti potest, quia per tale votum non postulatura Deo aliquid quod facere non possit, et quod in-terdum non faciat, ut, verbi gratia, si votum fiat Deo, ut det victoriam in bello injusto, non propterea postulatur ab ipso ut sit auctor in-justitiae, sed solum ut actionem illam mate-rialem ita dirigat, ut quamvis ego injuste agam, nihilominus vactor evadam. In hoc au-tem nihil petitur a Deo quod ipse facere non

solet. Nam constat ex Scriptura, Deum saepe ita ordinare cursum rerum, ut injuste bellantes consequantur victoriam; imo saepe illis uti ut instrumentis ad vindictam de aliis su-mendam, quia, licet respectu aliorum homi-num juste se ab illis defendant, respectu Dei sunt peccatores, et vult illos punire per alios, etiamsi ipsi injuste agant. Unde Daniel. 4 di-eitur: *Tradidit in manu ejus* (scilicet Nabu-chod.) *Joakim regem Juda*; et cap. 2: *Ipse trans-ferit regna*, etc. Et Judith. 16: *Dominus con-terens bella*; ergo si quis ex hac fide gene-rali vovet Deo, ut sibi concedat victoriam eo modo quo potest sancte et juste, licet ipse vovens injuste agat, non vovet aliquid contra Dei honorem; ergo erit validum tale votum. Unde in hoc videtur esse magna differentia inter hominem et Deum. Nam promittere homini aliquid, ut me juvet in opere malo, est semper malum, quia homo non potest juvare ad malum, nisi male agendo; Deus autem vel permittendo, vel cooperando ut causa universalis, vel suo jure et universalis providen-tia utendo, potest sine pravitate ulla dare vic-toriam in bello injusto; ergo ita vovere illi non est malum.

13. *Aliorum responsio.*—Circa hanc ob-jectionem, Cajetanus et alii sentiunt, eum, qui sic vovet, quantum est ex se facere Deum auctorem peccati, et hoc necessario intendere per tale votum, sicut qui promittit ho-mini aliquid, ut se juvet ad homicidium, inten-dit illum facere auctorem homicidii. Unde potius constituent differentiam inter votum et promissionem humanam, quod respectu hominis tenet talis promissio, et si alius exhibeat cooperationem, debetur illi stipendium promissum, quia ille est capax inductionis et cooperationis ad malum, et ideo etiam est capax illius stipendi ratione laboris, qui ex se pretio æstimabilis est. At vero Deus est incapax illius cooperationis, et consequen-ter etiam turpis promissionis. Sed quamvis hæc vera sint, quando vovens talem intentionem habuit, non tamen videtur necessarium ut illam habeat, neque etiam videtur esse sufficiens fundamentum ad attribuendum sic voventi talem intentionem. Quia neque illa solet haberi directe et expresse, ut per se notum videtur, moraliter loquendo; neque etiam interpretative, ut objectio facta videtur probare, quia sic vovens solum vult habere victori-am, verbi gratia, a Deo, eo modo quo Deus ipse sancte et juste potest illam dare, etiamsi ipse homo, illam procurando et intendendo, gravi-

ter peccet. Et explicatur in hunc modum: quam Cajetanus adhibet, videlicet, si quis dis-cernat in opere malo bonum a malo, et voveat offerre mille aureos, solum ac præcise ut conse-quatur illud, quod secundum se bonum est in victoria injusta, votum validum esse, quia jam non habet malitiam. Hoc inquam, mihi non probatur, quia respectu intentionis homini-nis sic promittentis, non existimo illa duo esse separabilia: quia tale bonum respectu homini-nis semper est finis malus, quia vel secundum se est rationi contrarium, vel ut obtainendum per tale medium belli injusti. Exemplum pri-mi est in eo qui vovet aliquid, si talem femi-nam turpiter cognoscere potuerit; quantum-cumque enim præscindat bonum voluptatis a malitia intemperantiae, tale votum est iniquum et invalidum. Exemplum secundi est, si quis intendant consequi honorem alias licitum per injustam vindictam; nam etiam tunc votum ordinatur ad tale bonum, ut consequendum tali modo; et in tali voto, quod est ad impetrandum, non existimo illa duo posse separari. Dices: ergo non erit votum licitum pro obti-nendo filio ex pravo concubitu, ante turpem actum commissum. Patet consequentia, quia tunc etiam bonum intenditur per turpe me-dium. Consequens autem est contra dicta. Respondeo non esse simile, quia in bello in-justo victoria est quasi intrinsecus terminus actionis, et ideo vovere pro victoria, necessa-rio est vovere pro auxilio ad actionem; in actu vero generandi hominem, productio filii est effectus valde posterior, et quasi extrinse-cus respectu turpis actionis hominis. Et ideo separari potest effectus, qui est filius, ab actu turpis copulae, et sine petitione alicujus auxilii ad talem actum, potest filius postulari, et pro illo voveri modo supra dicto.

14. *An liceat in bello vel duello injusto ali-quiid pro salute sua vovere?*—*Resolutio dulii affirmativa.*—Sed quæres an in bello vel duello injusto liceat pro incolumitate propria aliiquid vovere. Videtur enim ex dictis sequi, hoc non licere, quia hoc necessario ordinatur ad victoriam injustam, imo est magna pars ejus, unde non possunt intentione separari. Nihilominus probabilius censeo, tale votum esse validum, cum Cajet., Soto, et Navarro, c. 42, num. 32, quia id, quod postulatur, bonum est, ut constat; et non intenditur per turpe medium, quia duellum aut bellum in-justum non est medium ad incolumitatem propriam obtainendam, sed potius de se est illi contrarium, et solum petitur a Deo, ut non permittat talem effectum, quod etiam est per

15. *Cajetani limitatio excluditur.*—*Objectio.*
—*Solutio.*—Quare non mihi placet limitatio

se bonum, et Deum non dedecet. Unde etiam talis effectus de se non ordinatur ad malum finem, neque in eo casu ordiuitur a votante in malum finem; ergo tale votum non est iniquum ex objecto vel ex fine; non est ergo cur invalidum sit. Nam quod non occidi, verbi gratia, sit valde utile ad comparandam victoriam, et veluti quædam pars ejus, non obstat; quia qui hoc postulat a Deo, et propterea aliquid promittit, non ordinat aut petit a Deo propriam incolumentem, tanquam medium ad inferendum malum alteri, sed per se tantum respiciendo ad bonum et commodum propriae naturæ. In victoria autem duo distingui possunt, immunitas a propria cæsione seu passione, et offensio alterius, et in hoc posteriori consistit pravitas injustæ victoriæ: primum autem per se non est malum, et ad illud spectat non occidi aut non vulnerari, et ideo propter hoc præcise aliquid vovere non videtur inordinatum.

17. *Objectio.*—Sed instabit aliquis, quia quamvis hæc vera sint considerando in communi puram defensionem, vel liberationem a morte, vulnere, etc., tamen in individuo, quatenus talis defensio conjuncta est cum offensione alterius, vix est separabilis a malitia illius, quia est morale auxilium ad ipsam offensionem. Quod patet, si casus similis inter homines consideretur; nam si quis ita assistat alieui in duello, ut solum defensioni ejus incumbat, censemur cooperari ad homicidium, etiamsi malum alteri non inferat, neque talem habeat directam voluntatem. Similiter si aliquis fieret socius alteri eundi ad adulterium committendum, solum ut eum a malo tueretur, absque ulla alia cooperatione, censemur illum juvare ad malum, et qui aliquem ad id invitaret, censemur illum inducere ad malum; ergo idem censemur est respectu Dei. Nam qui voluntarie se ingerit periculosæ actioni, alioqui injustæ seu iniuste, et in illa vult specialiter protegi a Deo quoad suam defensionem, virtualiter videtur velle juvari a Deo ad illam actionem. Item si certo sciret Deum, incolumem illum servatrum in illo periculo, sine dubio majori voluntate et animo aggredieretur talem actionem; ergo signum est illud reputari magnum praesidium ad illam actionem.

18. *Solutio.*—Respondeo, argumentum solum concludere, quod si votans hæc non separaret, et sub illo titulo per tale votum intendat victoriam, aut vindictam injustam, graviter peccabit, et votum erit nullum. Nihil-

lominus tamen absolute illa sunt separabilia, et si homo recta intentione procedat, votum erit validum, ut dixi; nec exempla humana sunt similia, quia non est in hoc comparandus Deus cum homine; quia homo tenetur non concurrere etiam illo modo in simili casu: Deus autem non tenetur, et homo non ita potest separare defensionem unius ab offensione alterius, sicut potest Deus.

19. *Quarta assertio: votum factum in gratiarum actionem, pro termino actionis turpis jam factæ, validum est.*—Dico quarto: votum factum in gratiarum actionem pro victoria injusta jam parta, vel pro alio simili termino actionis turpis jam factæ, si alioqui sit de materia capaci, validum erit, nec ratione illius circumstantiae fit illicitum. Aliquis non placet hæc assertio; putant enim eamdem esse rationem, sive victoria præcesserit, sive expectetur. Quæ videtur esse opinio Cajetani: nam ejusdem malitia esse existimat vovere in gratiarum actionem, et ad impetrandum. Dico tamen non esse similem rationem de voto, ante vel post effectum obtentum emissum. Nam quando votum præcedit, ordinatur ad iniquam impetrationem a Deo; quando vero subsequitur, jam non ordinatur actio Dei in malum finem, cum supponatur facta, sed solum pro effectu jam facto, qui in se bonum est, gratiae aguntur Deo, quod ex se bonum est, et non habet circumstantiam malam.

Unde Cajetanus, Navarrus et alii fatentur, quando quis gratias agit pro victoria absolute et sine iniquitate considerata, non male agere, et consequenter votum de tali gratiarum actione validum esse. At vero quotiescumque gratiarum actio est pure de effectu jam consecuto, separatur bonitas effectus ab omni malitia; constat enim hominem non agere gratias pro suo peccato, sed pro tali effectu, ut fuit a Deo, a quo non potuit inique fieri; neque homo tales gratias agendo, hoc Deo attribuit, neque explicite, neque implicite, quia solum agit gratias pro illo bono, sicut est, et sicut factum est a Deo; ergo sine illa limitatione vel distinctione absolute et simpliciter pura gratiarum actio pro bono jam collato bona est. In hoc ergo magna videtur esse differentia inter votum impetrativum et gratificativum, quod in illo, si fiat propter turpem finem, discerni non potest bonitas a malitia; in hoc vero non solum discerni potest, sed etiam semper discernitur, moraliter loquendo, nisi homo ex pura malitia, et absque ulla necessitate velit Deo turpitudinem sui actus imputare.

20. *Duplex limitatio conclusioni apponitur.*—*Prima.*—Oportet tamen huic assertioni duplice limitationem adhibere. Primam insinuavi, cum dixi debere esse puram gratiarum actionem. Nam duobus modis potest intelligi, hoc votum esse post victoriam partam: primo, quantum ad executionem rei promissæ, non vero quantum ad ipsam promissionem; ut, verbi gratia, si ante congressum belli, votum talis peregrinationis fiat in gratiarum actionem victoriae, si concedatur. Secundo, ut votum quoad utrumque fiat post victoriam, quia nimis hoc comparata, et votetur peregrinatio, et fit in gratiarum actionem. In hoc ergo locum habet doctrina data. Quando vero fit priori modo, votum etiam est impetrativum, et ideo censeo esse iniquum, quantum ad ipsam promissionem. Quantum ad valorem autem ejus posset quis dubitare, quia in executione votum illud jam non est impetrativum, etiamsi in intentione vel promissione fuerit. Nihilominus tamen censeo tale votum esse invalidum, quia observare illud votum, esset profiteri, per illud votum impetratam esse a Deo injustam victoriam, quod falsum est, et injuriosum Deo. Item quia illud solveretur tanquam premium iniquo pacto comparatum, quod licet homini non repugnet, contrarium est bonitati divinæ, ut diximus. Ac propterea in illo casu, si quis vult actionem, quam promisit in gratiarum actionem, sine peccato facere, debet præscindere a voto, ut possit omnino gratiarum actionem ab impetratione separare. Poterit ergo sponte illam facere, non ex obligatione voti, atque ita etiam discernere bonitatem effectus a malitia sua.

21. *Secunda.*—*Explicatur res amplius exemplis.*—Altera limitatio est, ut bonum per actionem iniquam comparatum tale sit, ut honeste et juste retineatur; nam si malitia actionis quodammodo perseveret in effectu, non potest gratiarum actio licite fieri, etiam illo jam consecuto, et ideo nec votum de tali gratiarum actione validum erit. Explicatur exemplis utraque pars. Sumit aliquis in duello vindictam de inimico, occidendo eum, qui aliam sibi dederat, et ita honorem recuperat, vel aliud simile commodum obtinet, quod malum non est, etiamsi malo medio fuerit comparatum. Tunc dico gratiarum actionem pro tali bono licitam esse, et votum de illa esse validum, quia illud bonum, ut jam obtentum, recte potest Deo attribui, separando bonitatem effectus a malitia medii, seu actionis.